

THE EFFECT OF TRANSFER EXPENDITURES IN SOLVING INCOME DISTRIBUTION INEQUALITY PROBLEM: CASE OF TURKEY*

Yazar / Author: Doç. Dr. Tahsin Karabulutⁱ

Levent Ahiⁱⁱ

Dr. Zeynep Gürsoyⁱⁱⁱ

Abstract

The distribution of income equally is an important issue as well as size of the income in an economy. The economies where income is not distributed equally live numerous socio-economic problems. The studies related to income distribution focus on personal income, employ Gini coefficient and Lorenz curve as dimension of income distribution.

Transfer expenditures paid by government to people who have no income or low income unrequitedly in order to achieve social justice expresses social transfer income for the person who receives the payment.

In this study, we obtain the personal pre-transfer and post-transfer income equal to household's pre-transfer and post-transfer income and Gini coefficient is calculated and the effect of social transfer income on income distribution is analyzed by employing unemployment payments, elderly income, widow and orphan income, disease income, disability income and scholarship income. According to results obtained from analysis, Gini coefficient belonging to post-transfer period is lower than Gini coefficient belonging to pre-transfer period. In the light of this result, it is possible to imply that social transfer income is an efficient social policy instrument in order to reduce income inequality.

Key words: Transfer income, income distribution, Gini coefficient

KİŞİSEL GELİR DAĞILIMINDAKİ ADALETSİZLİĞİN GİDERİLMESİNDE TRANSFER GELİRLERİNİN ETKİSİ: TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Özet

Bir ekonomide elde edilen gelirin büyüklüğü kadar söz konusu gelirin dağılımında adaletin sağlanması da son derece önemlidir. Gelir dağılımında adaletin sağlanmadığı ülkelerde birçok sosyo-ekonomik sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Gelir dağılımı ile ilgili yapılan çalışmalarda daha çok kişisel gelir dağılımı analizleri üzerinde durulmakta, gelir dağılımının ölçüsü olarak Gini Katsayısı ve Lorenz Eğrisi gibi ölçütler kullanılmaktadır.

Sosyal adaletin sağlanması amacıyla devlet tarafından herhangi bir geliri olmayanlara veya düşük gelirli kesimlere yönelik karşılıksız olarak ödenen transfer harcamaları, ödeme yapılan bireyler için sosyal transfer geliri olarak ifade edilmektedir.

Bu çalışmada; işsizlik maaşı (işsizlik geliri ve kıdem tazminatı dahil), yaşlı geliri (emekli maaşı, yaşlı geliri, isteğe bağlı emeklilik ve ikramiye geliri dahil), dul yetim geliri (dul yetim geliri ve ölüm tazminatı dahil), hastalık geliri, sakatlık geliri (sakatlık geliri, malullük geliri ve gazilik geliri dahil) ve burs gelirleri ele alınarak, hanehalkı transfer öncesi ve transfer sonrası eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirleri tespit edilmiş transfer öncesi ve transfer

* Bu çalışma 26-27 Kasım 2016 tarihlerinde, İstanbul'da düzenlenen International Congress of Management Economy And Policy isimli uluslararası bilimsel kongrede bildiri olarak sunulmuştur.

ⁱ Necmettin Erbakan Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Fakültesi Ekonomi Bölümü tkarabulut@konya.edu.tr

ⁱⁱ TÜİK leventahi@tuik.gov.tr

ⁱⁱⁱ TÜİK zeynepgursoy@tuik.gov.tr

sonrası Gini katsayıları hesaplanmış ve sosyal transfer gelirlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre; transfer geliri sonrası Gini katsayıları, transfer öncesi Gini katsayılarına göre daha düşük çıkmıştır. Bu nedenle sosyal transfer gelirlerinin kişisel gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermede sosyal politika aracı olarak kullanılmasının doğru bir politika olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Transfer gelirleri, Gelir dağılımı, Gini katsayısı

1. Giriş

Kamu kesimi açısından bir harcama, elde edenler açısından bir gelir niteliği taşıyan transferlerin en önemli özelliği karşılıksız olmalarıdır. İktisat literatürüne 20. yüzyılın sonlarına doğru girmiş olan bu kavramı ilk defa ortaya koyan A. C. Pigou (1947)'ya göre transfer harcamaları "Devlet Güvenliğinin yeniden kazanımına ilişkin harcamalar" dır. Önder (1974) ise transfer harcamalarını ulusal gelir üzerine etkisi olmayan ancak satın alma gücünün özel şahıs ve gruplar arasında el değiştirmesine sebebiyet veren harcamalar olarak tanımlamaktadır. Kamu kesimi açısından önemli bir harcama niteliği taşıyan transfer harcamaları, ülke ekonomisine üretim bakımından katkıları itibariyle reel harcamalardan ayrılmaktadır. Pigou'ya göre kamu harcamalarından biri üretim faktörlerinin satın alınması giderlerini karşılayan reel harcamalar, diğeri ise transfer harcamalarıdır (Erginay, 1983). Mal, hizmet ya da faktör satın alınmadan yapılan harcamalar olan transfer harcamaları, kişi ya da sosyal grupların satın alma gücünü doğrudan arttırdığı gibi dolaylı olarak da arttırılabilir (Edizdoğan, 1989). Dolaysız transfer harcamaları sosyal yardımlar, sosyal sigorta yardımları, gazi malullere ödenen maaşlar, devlet borçlarının ana para ve faiz ödemeleri gibi harcamalardır. Dolaylı transfer harcamaları ise üreticilerin gelirlerini arttırmaya yönelik tüketicilerin satın aldığı mal ve hizmetlerin fiyatlarını düşürmeyi sağlayan harcamalardır (H. Brochier P. Tabotoni, akt: Copkur,1996). Copkur (1996), karşılık kriteri esas alınarak transfer harcamalarını, iktisadi amaç taşıyan transfer harcamaları, kamu borçlarının ana para ve borç faiz ödemeleri, dış ülkelere yapılan karşılıksız yardımlar ve sosyal amaçlı transfer harcamaları olarak sınıflandırmıştır. Bunlardan iktisadi amaç taşıyan transfer harcamaları, firmalara yapılan sübvansiyon olarak adlandırabileceğimiz karşılıksız ödemelerden oluşmakta olup bazı malların fiyatlarını düşük tutulması, ihracatın arttırılması ve tarım üreticilerinin korunması amaçlanmaktadır. Kamu borçlarının anapara ödemeleri ve borç faizlerinin ödenmesi için yapılan transfer harcamalar, devletin herhangi bir üretim faktörü elde etmediği harcamalardır. Dış ülkelere yapılan karşılıksız yardımlar, daha çok az gelişmiş ülkelere siyasi ve iktisadi nedenlerle yardım amacıyla yapılan transfer harcamalarıdır. Sosyal amaçlı transfer harcamaları ise milli gelirin dağılımında yeterli pay alamayanların gelirlerini arttırarak onların yoksulluğa düşmelerini önlemek amacıyla yapılan, sosyal adalet ve sosyal barışı sağlamaya yönelik yardımlardır (Copkur, 1996). Sosyal amaçlı transfer harcamaları arasında işsizlik yardımları, emekli aylıkları, düşük gelirliyle yapılan yardımlar, Kızılay, Çocuk Esirgeme Kurumu, ıslah evleri, yetiştirme yurtlarına yapılan yardımlar ile doğal afetlerden zarar görenlere yapılan yardımlar sayılabilir (Nadaroğlu, 1981). Devlet tarafından yapılan transfer harcamalarının türü ve hedef kitlesi farklı olsa da kişi ya da sosyal grupların gelirlerini arttırmaya yönelik yardımlardır ve bu nedenle gelir dağılımında bir iyileşmeye yol açması beklenmektedir. Bu beklenti gerçekleştiği ölçüde sosyal yardımlar şeklinde uygulanan sosyal politikalarda amacına ulaşmış olacaktır.

Bir maliye politikası uygulaması olan kamu harcamaları yoluyla doğrudan gelir transferi gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesinin yanı sıra aynı zamanda

yoksullukla mücadelede de önemli bir politika aracıdır. Doğrudan gelir transferleri yoksul kesimlerin harcama bütçesine katkı sağlamakta veya mesleki becerilerinin kazandırılması ve girişimcilik gibi kişisel yeteneklerinin geliştirilmesi yoluyla söz konusu bireylerin yaşam düzeylerinin yükseltilmesine de katkı sağlamaktadır (Sarısoy, Koç, 2010).

2. Transfer Gelirlerinin Dağılımı

Genel olarak transfer gelirleri, hanehalkı fertlerine yapılan karşılıksız yardımlardan oluşmaktadır. Söz konusu bu yardımların en büyük kaynağını devlet tarafından yapılan sosyal amaçlı transfer harcamaları oluşturur. Ayrıca özel kişi ve teşebbüsler ile yurt dışından yapılan tek taraflı transfer ve yardım şeklindeki ödemeler de transfer gelirlerin kaynağını oluşturmaktadır. Buna göre transfer gelirleri; hanehalkı fertlerine devletten, özel kişi ve teşebbüslerden veya yurt dışından yapılan transferler ve yardımlar olarak tanımlanabilir. Özel kişi ve teşebbüslerden hanehalkı fertlerine yapılan transfer gelirleri daha çok hukuki bir zorunluluk olan nafaka ödemeleri ile gönüllülük esasına dayanan yardım ve burs şeklindeki nakdi ödemeler ile aynı yardımlardan oluşmaktadır. Yurtdışından yapılan transfer gelirleri, yabancı ülkelerin sosyal güvenlik kurumlarından emekliliği hak eden bireylerin aldıkları emekli maaşı başta olmak üzere, yine yabancı ülkelere alınan yardım ve burs şeklindeki nakit ile aynı gelirlerden oluşmaktadır.

Türkiye’de hanehalkı fertlerine devlet tarafından yapılan karşılıksız transfer gelirleri; emeklilik maaşları, aile yardımları, işsizlik yardımı, yaşlılık aylığı, özürlü aylığı, ölüm yardımı, dul-yetim aylığı, doğum yardımı, sağlık yardımı, malullük aylığı, tazminat niteliği taşıyan yardımlar, fakir ve muhtaç vatandaşlara yapılan yardımlardan oluşmaktadır.

Ülkemizde hanehalklarının elde ettiği transfer gelirleri ile ilgili en önemli ve en kapsamlı çalışma TÜİK tarafından yapılmaktadır. Bu amaçla TÜİK 2006 yılından itibaren yıllık olarak “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” yapmaktadır. Söz konusu araştırmanın amacı; Türkiye’de gelirin hanehalkları ve fertler arasındaki dağılımını ortaya koymak, insanların yaşam koşulları, sosyal dışlanma ve yoksulluğu gelir boyutu ile ölçmek ve profilini belirlemek, gelire göre göreceli yoksulluk, yaşam koşulları ve sosyal dışlanma konularında veri üretmektir. Araştırmanın örneklem yöntemi tabakalı, iki aşamalı, küme örneklemesidir ve nihai örnekleme birimi olarak hanehalkı tanımlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına ilişkin tablolarda, yıllık kesit araştırma sonuçlarından elde edilen Türkiye düzeyinde tahminler yer almaktadır. Yapılan araştırmanın örneklem büyüklüğü mümkün olduğunca geniş tutulmaya çalışılmaktadır. Örneğin; 2014 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması örneklem büyüklüğü toplam 24.554 hanehalkından oluşmaktadır.

TÜİK tarafından yapılan bu araştırmada panel anket uygulaması yapılmakta ve rotasyonel tasarımın kullanılmaktadır. Araştırmada, metodoloji gereği bir kısım hanehalkı bir yıldan diğer yıla örnekte kalırken, diğer kısım örnekten çıkmakta ve yerine yeni örnek hanehalkları girmektedir. Bu araştırmada, yıllık örnek hacminin yaklaşık % 75’inin panel kapsamda örnekte bırakılması öngörülmektedir. Bu doğrultuda panel uygulama, hedef kitleyi temsil edebilecek temel örnek seçimi ile başlamaktadır. Seçilen bu temel örnek hanehalkındaki 13 ve daha yukarı tüm fertler belirlenmiş izleme kuralları doğrultusunda 4 yıl boyunca takip edilmektedir. Takip kurallarının amacı hedef nüfusta olabilecek değişiklikleri temel örnekle yansıtmak ve fertleri belirli bir zaman takip etmektir. Verilerin elde edilmesinde Türkiye Cumhuriyeti sınırları içindeki hanelerde yaşayan tüm hanehalkı fertleri kapsama

alınırken kurumsal nüfus olarak tanımlanan üniversite yurtları, misafirhane, çocuk yuvası, yetiştirme yurdu, huzurevi, özel nitelikli hastane, hapisane, kışla ve ordu evlerinde yaşayanlar kapsam dışı tutulmuştur. Ülkemizde 2013 ve 2014 yıllarında hanehalklarında kamu kesiminden elde ettiği transfer gelirlerinin tutarları ve dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Transfer gelirleri	2013		2014	
	Gelir (Milyon TL)	Oran (%)	Gelir (Milyon TL)	Oran (%)
İşsizlik geliri	2.531	2,3	2.394	1,9
Yaşlılık geliri	86.892	78,9	98.078	77,3
Dul yetim geliri	17.229	15,6	22.559	17,8
Hastalık geliri	197	0,2	257	0,2
Sakatlık geliri	2.695	2,4	2.998	2,4
Burs geliri	576	0,5	668	0,5
Toplam	110.120	100,0	126.954	100,0

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 1’de görüldüğü gibi; 2013 yılında hanehalkları toplam 110.120 milyon TL transfer geliri elde etmiş, bu rakam 2014 yılında yaklaşık %15 artışla 126.954 milyon TL’ye ulaşmıştır. Transfer gelirlerinin dağılımına bakıldığında zaman en yüksek gelir, yaşlılık gelirlerinden (%78-77) oluşmaktadır. Bunu sırası ile dul yetim gelirleri (%15-17), sakatlık gelirleri (%2,4), işsizlik gelirleri (% 2,3-1,9) ve burs gelirleri (% 0,5) takip etmekte, hastalık gelirleri (% 0,2) ise son sırada yer almaktadır. Söz konusu bu sıralama yıllar itibarıyla de değişmemektedir.

3. Transfer Gelirlerinin Gelir Dağılımına Etkisinin Gini Katsayısı Yaklaşımı İle Analizi

Gelir dağılımı, bir ülkede yaşayan bireyler tarafından üretilen mal ve hizmetlerden elde edilen toplam gelirin, söz konusu ülkedeki bireylere dağılım araçları ile paylaşılmasını veya bölüşümünü ifade etmektedir (Işığık, 1988). Bu paylaşımın adaletli olması ülkenin kalkınmışlık düzeyi açısından son derece önemlidir. Gelir eşitsizliği, bir ülkedeki gelirin o ülkedeki bireyler tarafından adil paylaşılmadığının göstergesidir (Kuştepe, Halaç, 2004). Bir ülkede belirli bir dönemde üretilen milli gelirin bireyler, gruplar veya üretim öğeleri arasındaki dağılımını ifade eden gelir dağılımı ile ilgili yaklaşımlar fonksiyonel, kişisel, sektörel ve bölgesel olmak üzere dört ana grupta incelenebilir (Karabulut,2006).

Gelir dağılımındaki adaletsizlik genel olarak arzu edilmeyen bir durumdur. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, ekonomik büyümeye olan ters etkisidir. (Alesina ve Rodrik, 1994; Persson ve Tabellini 1994). Eşitsizlik, dağılımsal mücadeleyi artırır ve bu durum teorik olarak iktisadi büyümeyi olumsuz etkiler. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, mülkiyet haklarının güvenliği/güvensizliği, sosyopolitik istikrarsızlık ve hatta doğurganlık oranları ve eğitime yatırım kanallarıyla da büyümeyi etkileyebilir. Literatürde, gelir dağılımındaki eşitsizliğin, en azından demokrasilerde büyüme oranlarını düşürdüğüne dair yeterince bulgu vardır (Weede, 1997). Bunun yanı sıra gelir dağılımındaki adaletsizliğin etkileri sadece ekonomik hayatla sınırlı değildir. Gelir dağılımının adaletsiz olduğu ülkelerde yoksulluğu, yolsuzluğu, göç hareketlerinin

ortaya çıkardığı olumsuzlukları, anarşiyi, terörü, kargaşayı önlemek, toplumsal barışı sağlamak mümkün olmamaktadır. Bütün bu sebeplerle, gelir dağılımının daha adaletli hale getirilmesi için dernekler, vakıflar gibi sivil toplum kuruluşlarının düşük gelirli kesimlere yönelik yardımlaşma faaliyetlerinin yanı sıra hükümetler tarafından birçok kamu politikaları geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Kamu bütçesinden hiçbir geliri olmayan veya düşük geliri olan tüketici kesime yönelik olarak yapılan transfer harcamaları politikası birçok ülkede uygulanan en önemli politikalardan birisidir.

Gelir farklılıklarının en iyi göstergesi olan kişisel gelir dağılımı; elde edilen gelirin kişiler, aileler ya da gruplar arasındaki dağılımını ifade etmektedir. Gelir dağılımındaki eşitsizlik, sosyal sınıflar arasındaki yaşam koşulları ve hayat standartları arasındaki dengesizlik olarak ifade edilebilir. Kişisel gelir dağılımının analizinde kullanılan ölçütler; Varyans, Logaritmik Varyans, Lorenz Eğrisi, Değişim Aralığı, Yüzde Payları, Gini Oranı, Pareto Alfa Katsayısı ve Atkinson Eşitsizlik Ölçütleri sayılabilir. Bu ölçütlerin içerisinde özellikle Lorenz Eğrisi ve Gini Katsayısı kişisel gelir dağılımındaki adaletsizliğin ölçülmesine yönelik çalışmalarda yoğun olarak kullanılmaktadır.

Kişisel gelir dağılımını analiz etmek amacıyla yaygın olarak kullanılan Gini katsayısı; Lorenz eğrisine bağlı ve eğri ile köşegen arasında kalan alanın, köşegenin altında kalan toplam alan oranına eşittir. Gini katsayısı “0 ile 1” arasında değişen değerler almakta, katsayı sıfıra yaklaştıkça gelir dağılımı daha adaletli, bire yaklaştıkça gelir dağılımı daha adaletsiz olmaktadır.

Gelir dağılımı analizinde kullanılan diğer bir ölçüt ise nüfusun yüzdelik dilimlerin gelirden aldığı payların hesaplanmasıdır. Bu durumda nüfus % 20’lik beş dilime ayrılır ve her bir dilimin gelirden aldığı pay hesaplanır. Daha sonra nüfus dilimleri arasındaki oranlara bakılmak suretiyle özellikle ilk % 20’lik dilimle son % 20’lik dilim arasındaki oransal farka bakılır. Bu oran; “Son yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay/ İlk yüzde 20’lik grubun toplam gelirden aldığı pay” formülünden hesaplanmaktadır (TUİK metaveri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1011,26.07.2016).

Bu çalışmada; Türkiye’de hanehalkı fertlerine karşılıksız olarak yapılan transfer gelirlerinin, gelir ve yaşam koşullarına etkileri ve gelir eşitsizliğinin giderilmesine olan katkılarının saptanması amacıyla; transfer öncesi ve transfer sonrası Gini katsayıları ve Yüzdelik dilim oranları hesaplanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda transfer gelirlerinin kişisel gelir dağılımına etkisinin olup olmadığı analiz edilmiştir.

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, TUİK’in “Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması” 2013 ve 2014 yılı verileri kullanılarak hanehalklarının gelirlerinin devletten verilen sosyal transferler ile nasıl ne ölçüde değiştiği gösterilmeye çalışılmıştır. Transfer geliri elde eden grupların transfer öncesi ve transfer sonrası Gini katsayısı ve yüzde 20’lik gelir gruplarına göre ortalama gelir ve P80/P20 oranı hesaplanmıştır. Gini katsayısını ve yüzde 20’lik gelir gruplarının bulunmasında SAS programından yararlanılmıştır.

Sosyal transfer gelirleri, işsizlik maaşı (işsizlik geliri ve kıdem tazminatı dahil), yaşlı geliri (emekli maaşı, yaşlı geliri, isteğe bağlı emeklilik ve ikramiye geliri dahil), dul yetim geliri (dul yetim geliri ve ölüm tazminatı dahil), hastalık geliri, sakatlık geliri (sakatlık geliri, malullük geliri ve gazilik geliri dahil) ve burs gelirinden oluşmaktadır. Transfer öncesi ve transfer sonrası gelir hesaplanmasında eşdeğer

hanehalkı kullanılabilir fert geliri kullanılmıştır. Bu hesaplama hanedeki birey sayısı dikkate alınarak birey başına düşen gelirler arasındaki farklardan yola çıkılarak yapılmaktadır. Bu nedenle, hanehalkı düzeyinde toplanan gelirlerin birey başına düşen gelirlere dönüştürülmesi gerekmektedir. Hanelerarası doğru karşılaştırma yapabilmek için, bu hesaplamada, hanelerin yetişkin-çocuk bileşimlerindeki farklılıkları dikkate almak gerekmektedir. Bunun için, eşdeğerlik ölçeği olarak adlandırılan katsayılar kullanılarak, her bir hanehalkı büyüklüğünün kaç yetişkine (eşdeğer ferde) denk olduğu hesaplanmaktadır. Hanehalkı toplam kullanılabilir geliri eşdeğer hanehalkı büyüklüğüne bölünerek, o hanehalkı için eşdeğer fert başına düşen gelir diğer ifadeyle eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert geliri hesaplanmaktadır. Referans kişi için “1”, 14 ve daha yukarı yaştaki fertler için “0,5” ve 14 yaşın altındaki fertler için ise “0,3” katsayısının kullanıldığı OECD eşdeğerlik ölçeği kullanılmıştır.

3.2. Araştırmada Elde Edilen Bulgular

Tablo 2; transfer gelirlerinin gelir dağılımına etkisini ölçebilmek amacıyla Gini katsayısı yaklaşımına göre elde edilen değerleri göstermektedir.

Tablo 2. Transfer Gelirlerinin Gelir Dağılımına Etkisi (Gini Katsayıları)

Transfer gelirleri	2013		2014	
	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası
İşsizlik geliri	0,400		0,392	
Yaşlılık geliri	0,433		0,425	
Dul yetim geliri	0,409		0,402	
Hastalık geliri	0,400	0,400	0,391	0,391
Sakatlık geliri	0,403		0,394	
Burs geliri	0,400		0,392	
Toplam	0,446		0,442	

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 2’ye göre; 2013 yılında çalışma kapsamına alınan işsizlik geliri, yaşlılık geliri, dul yetim geliri, hastalık geliri, sakatlık geliri ve burs gelirlerinin olmadığı yani transfer öncesi durumda 0,446 olan Gini katsayısı 0,046 puan düşüşle transfer sonrası 0,400’e düşmüştür. 2014 yılında transfer öncesinde 0,442 olan Gini katsayısı 0,051 puan düşüşle transfer sonrası 0,391’e düşmüştür.

Gelir türü bazında transfer öncesi ve sonrası Gini katsayılarına bakıldığı zaman, katsayıda en fazla düşüş, yaşlılık gelirlerinde (0,033-0,034) olmaktadır. Bunu sırası ile dul yetim gelirlerinde (0,009-0,011), sakatlık gelirlerinde (0,003), işsizlik gelirlerinde (0-0,001) ve burs gelirlerinde (0-0,001) düşüş takip etmekte, hastalık gelirlerinde her iki senede de bir değişiklik olmamaktadır. Tablo 1’deki sıralamaya bu tabloda da ulaşılmıştır. Yani transfer gelirleri içerisinde en büyük paya sahip yaşlılık gelirlerinde transfer öncesi ve sonrası Gini katsayısında en fazla düşüş gerçekleşmiştir.

Tablo 3; Gelir türleri bazında transfer öncesi ve sonrası ortalama eşdeğer fert geliri ve P80/P20 oranlarını göstermektedir.

Transfer gelirleri	2013				2014			
	Ortalama Eşdeğer Fert Geliri (TL)		P80/P20		Ortalama Eşdeğer Fert Geliri (TL)		P80/P20	
	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası	Transfer Öncesi	Transfer Sonrası
İşsizlik geliri	13.193		7,7		14.499		7,4	
Yaşlılık geliri	11.510		9,8		12.630		9,5	
Dul yetim geliri	12.927		8,2		14.165		8,0	
Hastalık geliri	13.245	13.250	7,7	7,7	14.547	14.553	7,4	7,4
Sakatlık geliri	13.190		7,9		14.499		7,4	
Burs geliri	13.237		7,7		14.538		7,4	
Toplam	11.055		10,7		12.104		10,6	

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 3'e göre; 2013 yılında çalışma kapsamına alınan işsizlik geliri, yaşlılık geliri, dul yetim geliri, hastalık geliri, sakatlık geliri ve burs gelirlerinin olmadığı yani transfer öncesi durumda 11.055 TL olan ortalama eşdeğer fert geliri %19,9 artışla transfer sonrası 13.250 TL'ye yükselmiştir. 2014 yılında transfer öncesinde 12.104 TL olan ortalama eşdeğer fert geliri %20,2 artışla transfer sonrası 14.553 TL'ye yükselmiştir. 2013 yılında transfer öncesi durumda 10,7 olan P80/P20 oranı 3 puan düşüşle transfer sonrası 7,7'ye düşmüştür. 2014 yılında transfer öncesinde 10,6 olan P80/P20 oranı 3,2 puan düşüşle transfer sonrası 7,4'e düşmüştür.

Tablo 4; gelir türleri bazında transfer öncesi ve sonrası ortalama eşdeğer fert gelirinde gerçekleşen yüzdesel ve P80/P20 oranında meydana gelen fark değişimleri göstermektedir.

Transfer gelirleri	Ortalama Eşdeğer Fert Geliri (%)		P80/P20 (Fark)	
	2013	2014	2013	2014
İşsizlik geliri	0,4	0,4	0,0	0,0
Yaşlılık geliri	15,1	15,2	-2,1	-2,1
Dul yetim geliri	2,5	2,7	-0,5	-0,6
Hastalık geliri	0,0	0,0	0,0	0,0
Sakatlık geliri	0,5	0,4	-0,2	0,0
Burs geliri	0,1	0,1	0,0	0,0
Toplam	19,9	20,2	-3,0	-3,2

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Fertler eşdeğer hanehalkı kullanılabilir gelirlerine göre küçükten büyüğe doğru sıralanarak 5 gruba ayrıldığında; "İlk yüzde 20'lik grup" geliri en düşük olan grubu, "Son yüzde 20'lik grup" ise geliri en yüksek olan grubu tanımlamaktadır. Tablo 5 ve 6;

2013 ve 2014 yıllarında transfer öncesi %20'lik gelir gruplarına göre fertlerin transfer sonrası gelir gruplarına göre durumlarını göstermektedir.

Tablo 5. Transfer Öncesi %20'lik Gelir Gruplarına Göre Fertlerin Transfer Sonrası Gelir Gruplarına Göre Durumları (2013)

Transfer öncesi %20'lik gelir grupları	Alt Gelir Gruplarına Düşen Fertler (%)	Aynı Gelir Grubunda Kalan Fertler (%)	Üst Gelir Grubuna Çıkan Fertler (%)
En fakir %20	0,0	59,5	40,5
2. %20	17,7	35,7	46,6
3. %20	28,8	34,0	37,2
4. %20	29,7	50,9	19,4
En zengin %20	19,4	80,6	0,0

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 5'e göre, 2013 yılında en fakir %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %59,5 çalışma kapsamındaki transfer gelirleri sonrasında aynı gelir grubunda kalırken %40,5'i üst gelir grubuna çıkmıştır. İkinci %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %35,7'si aynı gelir grubunda %46,6'sı üst gelir grubunda %17,7'si alt gelir grubunda yer almıştır. Üçüncü %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %34'ü aynı gelir grubunda %37,2'si üst gelir grubunda %28,8'i alt gelir gruplarında yer almıştır. Dördüncü %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %50,9'u aynı gelir grubunda %19,4'ü üst gelir grubunda %29,7'si alt gelir gruplarında yer almıştır. En zengin %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %80,6'sı aynı gelir grubunda kalırken fertlerin %19,4'ü alt gelir gruplarına düşmüştür.

Tablo 6. Transfer Öncesi %20'lik Gelir Gruplarına Göre Fertlerin Transfer Sonrası Gelir Gruplarına Göre Durumları (2014)

Transfer öncesi %20'lik gelir grupları	Alt Gelir Gruplarına Düşen Fertler (%)	Aynı Gelir Grubunda Kalan Fertler (%)	Üst Gelir Grubuna Çıkan Fertler (%)
En fakir %20	0,0	58,5	41,5
2. %20	19,0	35,3	45,8
3. %20	28,5	35,4	36,1
4. %20	28,6	53,6	17,7
En zengin %20	17,7	82,3	0,0

Kaynak: TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması

Tablo 6'ya göre, 2014 yılında en fakir %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %58,5 çalışma kapsamındaki transfer gelirleri sonrasında aynı gelir grubunda kalırken %41,5'i üst gelir grubuna çıkmıştır. İkinci %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %35,3'ü aynı gelir grubunda %45,8'i üst gelir grubunda %19'u alt gelir grubunda yer almıştır. Üçüncü %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %35,4'ü aynı gelir grubunda %36,1'i üst gelir grubunda %28,5'i alt gelir gruplarında yer almıştır. Dördüncü %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %53,6'sı aynı gelir grubunda %17,7'si üst gelir grubunda %28,6'sı alt gelir gruplarında yer almıştır. En zengin %20'lik gelir grubunda bulunan fertlerin %82,3'ü aynı gelir grubunda kalırken fertlerin %17,7'si alt gelir gruplarına düşmüştür.

Tablo 5 ve 6 incelendiğinde, gelir grubu arttıkça transfer gelirlerinin üst gelir grubuna çıkarıcı etkisi azalmaktadır. Ayrıca, ikinci %20'lik gelir grubundan başlayarak aynı gelir grubunda kalan fertlerin oranı artmaktadır.

Sonuç

Gelir dağılımındaki adaletsizlik ve yoksulluk günümüzde dünyanın karşılaştığı en ciddi sorunlardandır. Gelir dağılımında adaletin sağlanamadığı ülkelerde birçok sosyo-ekonomik sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Bir ülkede istikrar, huzur ve toplumsal barışın sağlanması, ancak o ülkede en düşük gelir elde eden bireylerin de temel ihtiyaçlarını karşılayacak bir gelire sahip olmaları ile mümkün olmaktadır. Bir maliye politikası uygulaması olan kamu harcamaları yoluyla doğrudan gelir transferi gelir dağılımındaki adaletsizliğin giderilmesinin yanı sıra aynı zamanda yoksullukla mücadelede de önemli bir politika aracıdır.

Türkiye’de hanehalkı fertlerine devlet tarafından yapılan karşılıksız transfer gelirleri; emeklilik maaşları, aile yardımları, işsizlik yardımı, yaşlılık aylığı, özürü aylığı, ölüm yardımı, dul-yetim aylığı, doğum yardımı, sağlık yardımı, malullük aylığı, tazminat niteliği taşıyan yardımlar, fakir ve muhtaç vatandaşlara yapılan yardımlardan oluşmaktadır.

Bu çalışmada; işsizlik maaşı (işsizlik geliri ve kıdem tazminatı dahil), yaşlı geliri (emekli maaşı, yaşlı geliri, isteğe bağlı emeklilik ve ikramiye geliri dahil), dul yetim geliri (dul yetim geliri ve ölüm tazminatı dahil), hastalık geliri, sakatlık geliri (sakatlık geliri, malullük geliri ve gazilik geliri dahil) ve burs gelirleri ele alınarak, hanehalkı transfer öncesi ve transfer sonrası eşdeğer hanehalkı kullanılabilir fert gelirleri tespit edilmiş transfer öncesi ve transfer sonrası Gini katsayıları hesaplanmış ve sosyal transfer gelirlerinin gelir dağılımı üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.

Analiz sonucunda elde edilen bulgulara göre; transfer geliri sonrası Gini katsayıları, transfer öncesi Gini katsayılarına göre daha düşük çıkmıştır. Bu nedenle sosyal transfer gelirlerinin kişisel gelir dağılımındaki adaletsizliği gidermede sosyal politika aracı olarak kullanılmasının doğru bir politika olduğu sonucuna varılmıştır.

Kaynakça

- Alesina, Alberto ve Rodrik, Dani, (1994), “Distributive Politics and Economic Growth”, *Quarterly Journal of Economics*, s.465-490.
- Copkur, M., (1996), Türkiye’de 1980 Sonrası Dönemde Transfer Harcamalarının Gelir Dağılımı Üzerinde Etkileri, 122 sayfa, İzmir.
- Edizdoğan, N., (1989), Kamu Maliyesi I , Bursa.
- Ekin, N., (1994), İşsizlik Sigortası (Teorik Boyutları ve Dünya Uygulamaları), KAMU-İŞ, Ankara.
- Erginay, A., (1983), Kamu Maliyesi, Turhan Kitabevi, Ankara.
- Gürsel, S., Levent, H., Selim R., Sarıca, Ö., (2000), Türkiye’de Bireysel Gelir Dağılımı ve Yoksulluk, TÜSİAD-T/2000-12/295, 196 sayfa, İstanbul.
- Karabulut, T., (2006), “Türkiye’de Kişisel Gelir Dağılımı Araştırmalarının Analizi” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt:9, sayı:1-2, sayfa 21-36, Konya.
- Kuştepe, Y., Halaç, U., (2004), “Türkiye’de Genel Gelir Dağılımının Analizi ve İyileştirilmesi” Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 6, sayı 4, s.143-160.
- Persson, Torsten ve Tabellini, Guido (1994), “Is Inequality Harmful for Growth? Theory and Evidence”, *American Economic Review*, s.600-621.
- Pigou, A.,C., (1974), *A Study In Public Finance*, Third Edition, Macmillan and Co. LTD.

Önder, İ., (1974), Türkiye’de Kamu Harcamalarının Seyri:1927-1967, İ.Ü.
Yayın No:1925, İktisat Fakültesi Yayın No: 330, İstanbul.

Sarısoy, İ., Koç, S., (2010), “Türkiye’de Kamu Sosyal Transfer
Harcamalarının Yoksulluğu Azaltmadaki Etkilerinin Ekonometrik Analizi”, Maliye
Dergisi, Sayı 158, s.326-348, Ankara.

TÜİK 2013-2014 Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması Veri Seti.

Weede, Erich, (1997), “Income Inequality, Democracy and Growth
Reconsidered”, European Journal of Political Economy, vol.13, s. 751-764.